

„Co bychom dali našim geologům za to, kdyby nám odkryli nová ložiska důležitých nerostů,“ řekl na XI. sjezdu KSČ náměstek předsedy vlády Václav Kopecký a dodal: „Arciť, abychom mohli hlubinná bohatství naší země plánovitě využívat, je třeba úsilí geologů zaměřit na získání souhrnných dat o geologické stavbě našeho státního území.“

A v tomto smyslu je přímo neocenitelná životní práce akademika Josefa Kratochvíla, profesora petrografie na Karlově universitě v. v., který se letos 28. července dožil 80 let svého pracovního života. Aspoň pokud jde o území Čech, neobešli by se už geologové bez Kratochvílova díla, chtěli-li vědět, kde a co mají hledat. Vždyť potřebujeme stále více surovin z vlastních zdrojů pro vzrůstající výrobu.

Svrchovaně výraznou vlastností Kratochvílovy povahy je skromnost – ne ona okázalá skromnost, ono pohrdání veřejnými poctami jako u monsieura Bergereta, o němž píše Anatol France: „Je pravda, že pohrdal poctami. Ale cítil, že by bylo krásnější pohrdati jimi – a dostáváti je.“ – Ne, u akademika Kratochvíla je to skromnost nejskromnější, která vytvářela celý jeho život; neboť považte, že po svých studiích u velkého geologa Vrby a prof. Barvíře odmítl místo, které mu učitelé nabízel v Národním muzeu, s odůvodněním, že ještě neumí tolik, aby mohl nahradit svého předchůdce. A to u dělal v době, kdy tehdejší režim měl pro vědeckého pracovníka sotva pár míst. Šel pokorně kantorovat na venkov a pak se poměrně velmi pozdě, už ve svých 46 letech, vrací – vlastně byl vrácen –

k vědecké práci na staroslavném učení Karlově, kde hned zbudoval petrografický ústav universitní.

Pan profesor dr. Kratochvíl do té doby prochodil a potom ještě dále procestoval s geologickým kladivkem celé Čechy, zvláště důkladně pak kraje, kde učil. Prostudoval nám místopis minerálů na Čáslavsku (je rodákem ze Žlebu), Pelhřimovsku, Turnovsku, Kladensku, v pražském okolí a na jiných lokalitách. Popsal nám vyvřeliny Železných hor, horotvornou činnost

a geologickou skladbu Českomoravské vysočiny, středoevropského plutonu a zejména pak prohloubil poznání geologických poměrů kamenouhelné páneve kladensko-rakovnické. Tady na Kladně byl také jeden z nově objevených kamenů nazvaných kratochvílity.

Pro studenty napsal akademik Kratochvíl s prof. J. Woldřichem vydatnou učebnici geologie. Neobyčejně poučnou je i práce Jak se mění povrch zemský, nebo historický Příspěvek k dějinám a topografii dolování v jihovýchodních Čechách; po léta trval výzkum, na kterém jsou založeny mapovací práce, nedávno odevzdané veřejnosti, ale korunou Kratochvílova díla je jeho Topografická mineralogie Čech. To je v nejvlastnějších slova smyslu příklad a výsledek oné práce, po které volal soudruh V. Kopecký na sjezdu. Topografická mineralogie má plných pět dílů souhrnných dat o mineralogickém bohatství země. Ale není to jen přesný soupis všech minerálů a jejich nalezišť, nýbrž i všechny zhuštěné výtahy z dosavadní literatury, doplněné dosud nepublikovanými autorovými poznatky a historickým přehledem o dolování rud na příslušných místech. Tato dokonalá syntéza vědění o nerostném bohatství Čech, zahrnující tisíce a tisíce pramenů, často svízelně dostupných, stala se nepostradatelnou rukověť všem prospektorům, kteří usilovali a budou usilovat o vypátrání nových surovin v hloubi země, po nichž naše výroba tak prahne.

Velkou praktickou cenu má dílo tohoto učenice, velký je jeho význam pro celou naši společnost; a za ně akademik Kratochvíl byl vyznamenán r. 1952 státní cenou, důstojností laureáta. A proto také Topografická mineralogie Čech, jež vycházela v letech 1936 až 1951, vychází v nakladatelství Akademie poznovu. V druhém vydání vyšly zatím dva díly.

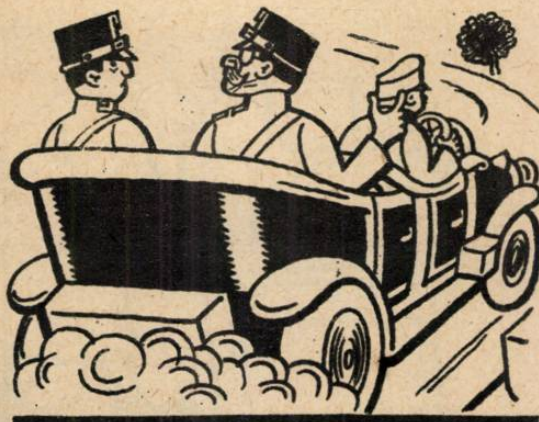
Je slušno a spravedливо tohle všechno povědět o akademiku Kratochvílovi aspoň o jeho 80. narozeninách, když zaprputile zamítá všechny pokusy představit ho širší veřejnosti, ať už filmem či televizí. Poděkovat za jeho zásluhy, celé společnosti prospěšné, a blahopřát mu do budoucna, i když dobře víme, že fakt, že o něm píšeme takhle veřejně, přijme s nevolí zrovna bezručovskou.

LADISLAV KHÁS
KRESLIL O. ŠTEMBERA

OSUDY DOBRÉHO VOJÁKA ŠVEJKA VE SVĚTOVÉ VÁLCE

31

Podle Jaroslava Haška vypravuje a ilustruje Jos. Lada

1. Poručík Dub stále kadetovi Bieglerovi dokazoval, že vojenský automobil se nesmí nikde zastavovat, aby se neplývalo benzinem. Kadet Biegler proti tomu namítal zcela správně, že když automobil někde čeká, nepotřebuje vůbec benzin, poněvadž šofér vypne motor. „Má-li,“ pokračoval neodbytně poručík Dub, „přijet na své místo ve vyměřený čas, nesmí se nikde zastavovat.“ Tak řezali vzduch přes čtvrt hodiny, když vtom poručík Dub cítil, že má nějak nafouklé břicho, a že by bylo záhodno zastavit automobil, vylézt ven a hledat ulehčení.

2. Držel se jako hrdina až na 126 km, kdy rázně zatáhl šoféra za kabát a vykřikl mu do ucha: „Halt!“ – „Kadete Biegler,“ řekl poručík Dub milostivě, sešakuje s automobílu ke škarpě, „teď máte také příležitost.“ – „Děkuji,“ odpověděl kadet Biegler, „nechci zbytečně zdržovat automobil.“ Řekl si v duchu, že nevynechá krásnou možnost blamovat poručíka Duba. Než dojel do Zóltance, dal poručík Dub ještě dvakrát zastavit a po poslední zastávce řekl urputně k Bieglerovi: „Měl jsem k obědu bikoš po polsku. Zkažené kyselé zelí a špatné vepřové maso.“

3. „Feldmaršálek Nostitz-Rhieneck,“ odpověděl Biegler, „vydal spis ‚Was schadet dem Magen im Kriege,‘ ve kterém nedoporučuje při válečných útrapách jísti vepřové maso. Každá nestřídmost na pochodu škodí.“ Poručík Dub neodpověděl ani slova, jenom si pomyslí: „Tvou učenost srovnám, chlapče!“ Potom si to rozmyslí: „Vy tedy myslíte, kadete Biegler, že důstojník, kterého vy musíte pokládat za nadřizeného, nestřídme jí? Nechtěl byste snad říci, že jsem se přežral? Děkuji vám za tu sprostotu. Buďte ubezpečen, že si to s vámi vyrovnám!“

4. Byl by si při posledním slově málem překousl jazyk, poněvadž přeletěl nějaký výmol. Kadet Biegler neodpovídal, což popudilo poručíka Duba, takže hrubě řekl: „Myslím, že jste se učil, že máte na otázky svého představeného odpovídat.“ – „Ovšem, jest takový pasus. Nutno však předem rozzebrati náš vzájemný poměr. Pokud je mi známo, nejsem ještě nikam přidělen, takže odpadá tím úplně řeč o mé bezprostřední podřízenosti k vám, pane poručíku. Jak my dva zde sedíme v automobilu, nepředstavujeme žádnou bojovou složku určité válečné manipulace.“

5. Jedeme oba stejně ke svým oddílům a nebylo by rozhodně žádným služebním vyjádřením se, odpovědět na vaši otázku, zdali jsem chtěl snad říci, že jste se přežral, pane poručíku.“ – „Už jste domluvil?“ zařval na něho Dub, „vy jeden...“ – „Ano,“ prohlásil pevným hlasem Biegler, „nezapomeňte, pane poručíku, že o tom, co se mezi námi stalo, rozhodne patrně čestný důstojnický soud.“ – Poručík Dub byl téměř bez sebe zlostí a vztekem. Když se rozčílil, mluvil ještě větší pitomostí nežli v klidu. Proto zabručel: „O vás bude rozhodovat vojenský soud.“

6. Kadet Biegler použil této příležitosti, aby ho dorazil úplně, a proto řekl nepřátelštějším tónem: „Ty žertuješ, kamaráde.“ Poručík Dub vykřikl na šoféra, aby zastavil. „Jeden z nás musí jít pěšky,“ zablábolil – „já se vezu,“ klidně na to řekl kadet Biegler, „a ty si dělej, kamaráde, co chceš!“ – „Jedte dál!“ hlasem jako v deliriu houkl poručík Dub na šoféra a zahlíhl se potom v důstojné mlčení, jako Julius César, když se k němu přibližovali spiklenci s dýkami, aby ho probodli. Tak přijeli do Zóltance, kde našli stopu bataillonu.